

Верховної Ради України від 31.05.2002. 2002., № 21, Ст. 135.

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003. 2003, № 40, Ст. 356.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001 2001., № 25, Ст. 131.

6. Міщук І.В. Адміністративна відповідальність неповнолітніх. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія юридичні науки. 2017. № 5 Т.2. С. 46-50.

7. Latvian Administrative Violations Code: Law of the Republic of Latvia from 07.12.1984. URL: <https://likumi.lv/ta/en/id/89648-latvian-administrative-violations-code>.

Лопасєва Олена Миколаївна
старший викладач кафедри ТСП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Никифорова Олена Анатоліївна
доцент кафедри ТСП, к.б.н., доцент
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИДБАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ З МЕТОЮ САМОЗАХИСТУ ВІД ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ

Розбудова демократичної правової держави, головним змістом діяльності якої є затвердження, забезпечення і захист прав та свобод людини і громадянина, пов'язана із вирішенням ряду складаних політичних, економічних, соціальних і правових проблем, оскільки реальний стан справ у державі і суспільстві нині далекий від вимог часу. Україна переживає важку соціально-економічну кризу, одним з найбільш небезпечних соціальних лих залишається криміногенна ситуація.

Нові форми взаємовідносин створюють правову базу для захисту особи та її інтересів, що є позитивним явищем. Але на тлі цього позитивного з'явилися і негативні явища такі як зростання злочинності, послаблення діяльності правоохоронних структур, які не встигають за процесами росту негативізму. За такої ситуації в населення виникає природне бажання самозахисту, у тому числі і з використанням зброї або інших спецзасобів.

У ст. 27 Конституції України ч. 2 зазначено, що «Кожний має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних зазіхань» [1]. Ця конституційна норма відбивається й в інших галузях права, зокрема Кримінальному Кодексу України, що прямо вказує ст.36 «Необхідна оборона» на використання людиною цього інституту із застосуванням зброї [2]. Одним із способів захисту вищевказаних прав є право на володіння, носіння і застосування зброї. Право громадян на володіння збро-

єю, природно, певною мірою вступає в конфлікт із правом інших громадян на життя і здоров'я, тому що визначає потенційну можливість застосування цієї зброї на поразку проти інших громадян. Зброя (особливо вогнепальна), спрямована проти людини, здатна не тільки нанести в тих або інших масштабах шкоду здоров'ю, але і позбавити життя ту людини, проти якої вона застосовується. Тому Національної України відповідно до правових норм здійснюють як дозвільні (видача дозволів на право володіння, збереження зброї), так і контрольні (перевірка законності володіння зброєю, збір відомостей про випадки застосування зброї на поразку проти людини й оцінка правомірності такого застосування зброї та ін.) функції.

Усе це призводить до погіршення життєвого рівня населення та правової захищеності, зростання кількості протиправних посягань на права і свободи громадян, власність, публічний порядок і безпеку, інші об'єкти правоохорони, серед яких особливу увагу викликають злочини та інші правопорушення, пов'язані із використанням зброї, вибухових речовин .

За цих обставин велике значення з боку держави і суспільства надається підвищенню ефективності правоохоронної діяльності, провідна роль у якій належить Національній поліції України . На підрозділи Національної поліції покладається широке коло завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав, свобод і а законних інтересів, запобігання правопорушенням та їх припинення, охороні і забезпечення публічного порядку та безпеки , захисту власності від протиправних посягань.

Одним із таких напрямків є здійснення дозвільної системи, під час якої забезпечується контроль за відкриттям та функціонуванням об'єктів, що становлять потенційну небезпеку для публічного порядку, а також здійснюється державне регулювання обігу зброї, засобів самооборони. Разом з тим чинне законодавство в регулюванні багатьох питань пов'язаних зі здійсненням значеної системи відстало від потреб часу, не в усьому його вимогам відповідає і практична діяльність підрозділів Національної поліції у цій сфері.

Останнім часом дедалі гостріше постає питання незаконного обігу зброї в державі. Практично кожного дня із засобів масової інформації ми чуємо про нелегальну зброю. На даний час однією із актуальних тем є придбання, носіння та зберігання зброї, відповідальність за незаконне поводження зі зброєю. Порядок отримання дозволів на придбання вогнепальної зброї і боєвих припасів міністерствами та іншими центральними органами державної виконавчої влади, підприємствами установами, організаціями, господарськими об'єднаннями дещо відрізняється від порядку отримання аналогічного дозволу громадянами.

По - перше придбання вогнепальної зброї дозволяється тільки для встановлених державою цілей, а саме: озброєння особового складу охорони, а також окремих осіб, яким за родом служби законодавством дозволене носіння вогнепальної зброї; науково - дослідних, навчальних, спортивних потреб; промислового та любительського полювання; захисту життя, здоров'я житла та майна

громадян; використання на зйомках кінофільмів, у сценічних постановках, циркових виставах; експонування в музеях, на виставках; колекціонування.

По - друге отримання вогнепальної зброї, та бойових припасів армійських зразків проводиться централізовано, тобто підприємства, установи, організації та господарські об'єднання надсилають свої заявки до міністерств та інших центральних органів виконавчої влади відповідно до підпорядкування.

Значну роль у виборі стратегії суспільної безпеки відіграватиме закон як регулятор соціальних стосунків. Завдання держави сьогодні, якщо вона намагатиметься усунути загрози створення альтернативних безпекових полів, - сприяти доцентровим тенденціям шляхом систематизації нормативно-правового середовища та, безперечно, практики правозастосування.

На сьогоднішній час Україна залишається єдиною в Європі державою, в якій досі не вирішене питання законного продажу та носіння вогнепальної зброї. У кримінальному кодексі України в ст. 263 КК України передбачена відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Згідно ч. 1 цієї статті, носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Проекти законів на тему законного продажу та носіння вогнепальної зброї з'являються час від часу, але жодного із зареєстрованих за декілька років у парламенті документів про зброю так і не було ухвалено.

Проблема загострилася після виникнення збройного конфлікту на Донбасі. Він став каталізатором узаконення права на володіння зброєю. Потік нелегальної зброї із зони бойових дій став такий, що озброїтися тепер не проблема для будь-якого охочого. Натомість законослухняні громадяни, попри збільшену загрозу стати об'єктом збройного нападу, і далі залишаються беззахисними. Реалізація права на вільне володіння вогнепальною зброєю повинна регулюватися відповідним законом і може бути обмежена лише за рішенням суду щодо окремої особи. Поширена думка, що українське суспільство поки що не готове до легалізації зброї з причини, що культура поводження зі зброєю в Україні ще надто низька. Разом з тим за висновками деяких учених, рівень злочинності зменшується в рази, якщо населення має право легально купувати, зберігати, носити та застосовувати короткоствольну зброю з метою самооборони. Чим вищий рівень легального озброєння населення, тим вищий рівень демократії у країні, соціальної відповідальності суспільства в цілому, і навпаки. Повна відсутність зброї у пересічного населення властива лише тоталітарним режимам, що проводять жорсткий терор.

Сьогодні питання легалізації вогнепальної зброї в Україні сприймається у полярному розумінні – або дозволити, або заборонити. Водночас, такий підхід є достатньо поверхневим, якщо врахувати те, що доступ до зброї в нашій державі має певна категорія осіб. У тому числі й ті, які не належать до сило-

вих структур. Більше того, зважаючи на високий рівень корупції, практично кожен, хто володіє певним фінансовим ресурсом, може отримати доступ до зброї – травматичної або навіть мисливської нарізної.

Розглядаючи зарубіжний досвід легалізації зброї, вчені дійшли висновку, що легалізація вогнепальної зброї економічно дуже вигідна, оскільки приносить значний дохід від продажу зброї та комплектуючих, її технічного обслуговування; ліцензій і курсів з користування; податку на зброю. Крім того, держава отримує колосальну економію від скорочення працівників силових структур. Рішення про легалізацію зброї не пов'язане з економічною, соціальною чи криміногенною ситуацією – воно лежить лише у політичній площині. Наявність зброї у цивільного населення створює психологічний дискомфорт у владній еліті, змушує її рахуватися з думкою громадян, нести соціальну відповідальність за прийняті рішення. У разі істотного обмеження прав виборців їх уже не вдасться розігнати гумовими кулями, водометами і сльозогінним газом, а розпочинати громадянську війну заради захисту інтересів олігархічного клану ніхто не наважиться. Не потрібно буде застосовувати зброю, тому що лише сама її наявність у населення буде змушувати дотримуватися закону всіх без винятку.

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Кримінальний Кодекс України // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

3. Романов О. Міжнародно-правове регулювання обігу зброї у світі та національний досвід України. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2028>.

4. Балик Д. Легалізація зброї в Україні: за і проти. URL: <http://iac.org.ua/legalizatsiya-zbroyi-v-ukrayini-za-i-proti/>.

5. Вовченко О. ТОП - 8 країн, де дозвіл на зброю зменшив рівень криміналу. URL: <http://znaj.ua/news/regions/36094/top-8-krayin-de-gromadyani-vilno-volodiyut-zbroeyu.html>.

Макаренко Євген Іванович

кандидат юридичних наук, професор

(Дніпровський гуманітарний університет)

ПРО ЗАТРИМАННЯ БЕЗ ПРОБЛЕМ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОВОГО

Як відомо, на правоохоронні органи України поряд із основними, покладено виконання й додаткових функцій – здійснення адміністративної, оперативно-розшукової діяльності, провадження дізнання та досудового слідства. Всі ці різні за змістом види правоохоронної діяльності ріднить один і той же захід процесуального примусу – *затримання правопорушника* чинного зако-